

III
зк/14974
1937-8/10
по конфіскаті ОПРАВЛЕНЕ ВИДАННЯ.

ПРОБОЕМ

ЧАСОПІС
ПІДКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ IV.
ЧИСЛО 8-10.

ПРАГА
серпень-жовтень³
1937.

Національний редактор: Др. СТЕФАН РОСОХА.

Др. С. Росоха:

Масарик і студентство.

З смертю Т. Г. Масарика розписалася вся закарпатська преса про його заслуги, думки й значення. Вважаю за потрібне, щоб наше громадянство познайомилося також з його поглядом на молодь, а спеціально на студентство. Масарик, як професор, найліпше міг пізнати студентське життя, його добре й злі прикмети. Тому, його думки належать до сьогодні важні, а для нас актуальні. Не пошкодить, як приймемо їх за свої й ними будемо керуватись в площині наших національно-політичних змагань.

Масарик писав більше разів про студентство.¹⁾ Але основно висловив свої погляди й думки в своєму викладі „Студент і політика“²⁾ в 1909 р. Отже в часі, коли панували в чеських землях австрійські репресії й національно-політичні утиси, проти яких чеський народ взято боровся й ступнював боротьбу за свою національну й політичну самостійність аж до повної перемоги в 1918 році. На основі цього викладу³⁾ передаю Масаріків погляд і думки про студентство та його завдання з надією, що вони також спричиняться до заохочення нашого студентства до боротьби за національну й політичну самостійність українського народу.

На питання чи має студент брати участь у політиці, відповідає Масарик позитивно: „Має брати! Передусім сказав би теоритично, він має освічуватися й приготовлятися. Політична самоосвіта для нашого студентства передусім є конечна. Політична освіта, самоосвіта, щоб міг розпізнавати, посуджувати політичні ідеї, напрями, партії, щоб міг розпізнавати більш критично, річево, справедливо. І дійсно освіта мусить попереджувати, коли має рішатися про принципи, про напрям, по припаді про партії“.

„Отже рішатися логічно, річево, не лише психологічно, як смію так коротко навести факт, що більшість людей, ми всі, в політиці не

¹⁾ Про завдання чеського студентства: „Časopis českého studentstva“, Praha 1880, Промова до студентів: „Studentské Revue“, Praha 1924.

²⁾ Вищов аруком як 2 число „Knihovny Studentské Revue“ в 1909.

³⁾ Т. Г. Masaryk: Student a politika, II. vyd. Praha 1923.

рішався лише логічно. Є то психологічні, історично дані мотиви, які кожного, того більше, іншого менше, ведуть. Отже студент має вважати, щоб ті психологічні причини, мотиви, були регульовані щонайлогічнішими аргументами. Інтелігенція студентська, академічна, мала би позбутися індиферентизму й чим більше політично освічуватися, бо її завдання ще не є довершене».

„Тому отже студенти посилаються до політичної науки заложеної на всіх теоретичних науках соціальних, соціологічних і на філософії».

В дальших уступах говорить про поняття політики й держави, де між іншим вимагає, щоб „посли були політичними фахівцями, щоб рівень політичної освіти постійно й постійно підвищувати, принаймні, щоб могли протиставитися в парламенті, владі й змогли контролювати її“. Потім про відношення держави до церкви й культурні організації. Здержується на значенні школи й учительства. „Хоч говориться учителям, пише вів, не робіть політику, але ми знаємо, що то значить, що то вдастиво значить: робіть політику, але лише офіційну. В школі вчується й виховується будучий горожанин. Школа сама собою є політичною й соціальною інституцією багато більше, як то думаємо. Тому політики Платон, Аристотель, Руссо в політичних працях подають педагогіку. Педагогія без відношення до політики є немислима, коли має то бути щось живе“.

Через партії переходить до народності: „Основа народності є то лише мова? Певно до великої міри є то лише мова, але також раса; однак головно історичний, культурний розвій державної й культурної цілості. Тому народність має являтися в праві, літературі, мистецтві філософії, культурі й головно треба старатися, щоб народній дух являвся й у політиці“.

Згадавши далі про організації господарські й соціальні, про історичний розвій та індивідуальність, приходить до таких висновків:

„Певно для нас політично є важче й найважніше змагання за політичну самостійність; як кожна одиниця хоче бути під кожним оглядом самостійна, кожний народ мусить змагатися за самостійність. Нарід, який не хоче бути самостійним, не є народом. Отже політичну самостійність здобути, вивоювати, то наше завдання“. (Як убога й низька духом є писанина шовіністичного A-zet-y, коло цих високолюдських міркувань!)

Кінчаючи свій виклад наводить три правила для політика: 1) Не виступати публічно, коли того дійсно не вимагає конечна потреба; певна резерва, дискреція в політиці є потрібна. Більшість неосвічених людей (то є люди й з академічною освітою) не можуть видергати, щоб постійно не виступати перед публікою. То не несе сталих вигод для цілості, кожний мусить відчувати й добре продумати, коли по-літично сміє виступити перед публікою. Во ж часто то значить, що мусить вести інших, а то є велика відповідальність. Без великої причини чесна й совісна людина не буде того робити; після того пізнаєте дійсно освіченого політика, 2) „розумна й чесна політика“ й 3) „брехати не буду“.

Для нас українських студентів і взагалі української молоді ці три правила важні. Вони є наші! Ми змагалися й будемо змагатися вести таку „розумну й чесну політику“, якої від нас вимагає сучасне положення нашого Українського Народу. „Брехати також не будемо“: Наш Український Нарід є народом (бо до того має всі дані), тому мусить змагатися за свою самостійність.

„Отже політичну самостійність здобути, вивоювати, то наше завдання“!

Т. І. Масарик:

Слово до інтелігенції.

Інтелігенція є для нашого народу й політично дуже важна, як це бачимо з розвою відродження; а могла би інтелігенція розвинуті дуже плідну діяльність, хоч непрямо політичну. Словом інтелігенція не думаю лише про тих, що мають академічний титул, але думаю й про учительство, різне інше урядництво й под. верстви; однаке до інтелігенції належить сьогодні багато й багато людей. Нині отож вже багато самоосвічуючоїся інтелігенції, а та є якраз в нашім народі при значному недостатку шкіл, також квалітативно, важна. Признаюся, що я був би не пробував працювати політично, коли був би не хотів протестувати проти тієї інтелігенції, яка цурається політичної праці! (Підкреслення Ред.)

Говориться: Не маєте мас за собою. Маси, як того слова уживалося, вже її нема, ті маси вже є також просвічувані й не стараються про маси. Питання є, якщо хтось перед масами обороняє своє переконання й які має аргументи для свого переконання. Маси чесною політичною працею будуть здобути неменше, як є приєднувані демагогією.

Не гратися на вродженого провідника мас, але також не боятися тих мас і *нікого*, але заховуватися до мас чесно, не підлещуватися до них. Але як хочемо проникати, потрібно мати певне переконання, вірити в свою працю, мати самопевність — геть скептицизм та індиферентизм, але станути за своє пересвідчення й обороняти його. Мати програму! Свідома програма є для руху те, що є для держави закон, передусім конституційний закон. Але так як у державі закон проватить адміністрація й як адміністрація практично має велику вагу, так також у русі й у його розвої рішає не лише програма, але також його адміністрація, її поступовання, її праця. Життєздатна програма мусить віддавати, куди прямує наш народ за даної світової ситуації. Але повторюю: програма й адміністрація, виконування програми, напрям, прямування. Прямувати мусимо до певної мети! Бачимо, що наші принципи проникають до всіх партій і я переконаний, що наші принципи прийме подавляюча більшість народу, коли він прийде до глибшої політичної освіти й свідомості.

Тому всі до спільної праці!
(З Масарикової промови на політичних зборах в 1909 р.)

Чого ждемо від Всепросвітянського зїзду в Ужгороді.

17. жовтня відбудеться в Ужгороді Всепросвітянський зїзд, а в його рамках 16. жовтня загальні збори центрального Т-ва „Просвіта“. Як зїзд, так загальні збори „Просвіти“ чекає українське громадянство Закарпаття з великою нетерпливістю. Тому певно не буде ані одного такого українця, тим більше просвітянина, щоб не прибув 16. жовтня до Ужгорода.

Загальні збори „Просвіти“ цікавлять українське громадянство тим, що мали відбутися вже перед пару роками. Відкладування їх з року на рік, оправдуване санацією й конкурсом „Народного Дому“, безперечно відбилося негативно на діяльності цілого товариства. Від тепер сподіваємося, що „Просвіта“ знову стане активною, як колись, що просвітянський рух набере більшого розмаху. В інтересі того домагаємося від загальних зборів, щоб при виборах до нового Головного Відділу центрального Т-ва „Просвіта“ були підобрани молоді люди, що ввели би „Просвіту“ до нового життя, щоб „Просвіта“ знову стала такою діяльною, як у першім своїм десятилітті, коли сучасні провідники „Просвіти“ були молодими!

Всепросвітянський зїзд вже сам собою будить заінтересування і викликує надій між українським населенням на Закарпатті. Хто знає, який хаос панує тепер в українськім шкільництві, яка кривда робиться українській національнотій культурі, яка несправедливість панує в господарсько-соціальних обставинах українського населення Закарпатті, той розуміє вагу й величезне значення Всепросвітянського зїзу. Велика шкода, що зїзд не відбувся в заповідженіх днях 26-27 вересня. Але віримо, що всі просвітяні відчувають значення зїзу й всі появляться 17. жовтня до Ужгорода. Бож там буде головний протест проти наших кривд заподіяних одобренням неграмотних московських підручників.

Від комітету зїзу домагаємося, щоб перевів зїзд у відповідний спосіб, гідний достоїнства української нації, щоб комітет виділив час у програмових промовах представників організованої молоді. Ніяк не можемо собі пояснити, чому нема в програмі наведеного промовця від Союзу Підкарпатських Українських Студентів? Бо ж ураїнське громадянство цікаве почути також голос своїх молоді, своєго сту-дентства!

Сподіємося, що зїзд в повні виявить бажання й потреби українського народу на Закарпатті, з чого зробляться належні висновки і опрацюється план для спільної праці на будуче! Тому всі, як один, 16. жовтня до Ужгорода!

Націоналізм і молодь.

Майбутнє є за тим рухом, за яким є молодь.

Замість вступу.

Оці наші рядки пишемо до цілої української молоді без огляду на вік, пол, класову приналежність, без огляду на місце замешкання, до молоді на українських і неукраїнських землях. Пишемо їх, щоби зясувати ідеологічні основи її напрямній життя й праці та дати їй незломне вірую.

Будемо говорити про український націоналізм передусім у плочині: *психологічно-ідейній, світоглядово-суспільній та етично-виховній*. Чому саме звертаємося до молоді — запитаєте? Бо націоналізм з одної сторони свою психологією відповідає найкраще бурхливій, життєрадісній психозі вічно-горючої юності, як також і головним носієм націоналізму є саме молодь. З другої сторони український націоналізм, як кожний новий, духовно-суспільний рух звертає головну увагу на опанування й виховання молоді в дусі своїх засад, щоби запевнити собі живучість, перемогу, силу й майбутнє.

На переломі.

Живемо в переломовій добі, яка позначується в цілім світі, в цілім житті, зачинаючи від психологічно-ідеологічних заложень, національно-політичних взаємин і розвоєвих процесів, суспільно-державного ладу, соціально-економічного переустройства, культурно-цивілізаційних основ, етично-виховних засад, філософічно-наукових здобутків і теорій, літературно-мистецьких уподобань, а кінчаючи навіть на стилі й способі життя. Гордійський узол найрізномідніших назрівань, ускладнень і заострень жде рішучого чину нового Олександра Великого.

Матерія й розум — божками давньої епохи.

Розпадаються в руїні старі, змиршаві божниці, де кадили кумирові — Розумові й його жреки — Пітії-науці та били поклони й складали дари золотому тельцеві — Матерії різні чародії-альхеміки й рабіни всяких соціалістичних і демократичних наук.

Ціле життя — це була величезна астрономічна обсерваторія та експериментальна лабораторія й шумлива фабрикація утопійних доктрин: демолібералізму, анархізму, соціалізму, комунізму, большевизму.

Воля й рух основним чинником у житті.

З другої сторони народжуються нові сили, нові рухи, нові процеси, які глибинно зворушені підвалинами духовно-суспільного життя поодиноких національних організмів. Повстає новий світ, назріває нова бурхлива епоха — епоха непереможної, іrrаціональної, стихійної волі, кричущі таблиці творчого Духа, ідеї, чину й борні, коли куються криціві таблиці но-

вих варгостей, а на них новітні рації різблять кровю й залізом тверді закони нового могутчого життя, подають великі заповіді нової віри, серед близькаць і громів сильних потрясень.

Нація законом життя.

Творчим законом життя є Нація, а цією новою системою цінностей, новим духом і великою Ідеєю є націоналізм, який жбурнув вульканом з глибинних відрів національної душі та покотився кипучою лавою по цілому світі. В Італії проявився він у фашизмі, в Німеччині — в гітлеризмі, в Туреччині — кемальпашізмі, в Фінляндії в ляповському русі.

Український націоналізм.

Зокрема подібний перелім позначився в цілому укладі житті Української Нації, однаке цей перелім є тільки для Неї властивий та органічно звязаний з її психікою, світоглядом, суспільною структурою, з її життям, вимогами й потребами життя та з тенденціями розвитку. Цей величезний перелім, цілковиту переоцінку цінностей на всіх ділянках національного, духовно-суспільного життя започаткував і викликав український націоналізм. Український націоналізм створює в житті Української Нації нову, велику епоху відродження, визволення, борні, творчості, сили, могутності й величі.

Націоналізм, як сучасний рух.

Український націоналістичний рух це нове духовно-світоглядове й національно-політичне явище, це післявоєнне явище, це наслідок і адбуток визвольних змагань. Сучасний Український Націоналізм — це новий духовно-ідеалістичний, світоглядово-суспільний, національно-політичний і національно-соціальний всеобіймаючий рух, який проявляється в цілому житті Української Нації, в її розвоєвому процесі становання.

Націоналізм, як історичне явище.

З історіософічної перспективи український націоналізм розуміємо ширше як поняттєво-скристалізовану національну ідеологію, розуміємо його як стихійно-історичне явище. Націоналізм як історичне явище існував на протязі віків у сфері підсвідомості національної психіки, у виді стихійної волі Нації, могутчого, одвічного Духа Нації, її вродженого, природного гону до життя, розвитку й розросту та інстинкту самозбереження національного організму, проявлявся в державницьких і завойовницьких моментах княжої доби й козаччини, знайшов свій вираз в ідеях і творчості Шевченка, в психоволевому наставленні творчості Лесі Українки наклювався в діяльності довбінних суспільно-політичних угрупувань, як в намірах Братства Тарасівців, в Р. У. П. (Революційна Українська Партія) до часу злуки з московськими соц. демократами, в Українській Націоналістичній Партії, а свій найсильніший вияв знайшов у Національному Зриві 1917-20pp. (на всіх українських землях!), коли почав оформлюватися в усеобіймаючий національно-суспільний світогляд.

Націоналізм, як всеобіймаючий національно-суспільний світогляд.

Український націоналізм, як всеобіймаючий національно-суспільний світогляд, це цілком нова поява на овіді українського національного життя, однаке продовження і завершення попередніх психо-суспільних процесів і національно-політичного розвитку Української Нації. Це новий, окремий світ, властивий тільки Українській Нації, вироєслій з ґрунту її духа та волі жити, боротися, творити, владіти, могутніти. Український Націоналізм дає нові основи, новий підхід, нове розуміння й розвязку всіх питань цілого національного й одиничного життя. Він дає нове чинне, волеве світоприймання, відношення до всіх подій та явищ внутрішнього й зовнішнього світу, якого ядром і рушієм є воля й ідея втілена в чин. Націоналізм — це волонтаристично-активістичний, (волево-творчий) ідеалістично-життєрадісний (оптимістичний), життєво-органічний і життєво-творчий — світогляд.

Націоналізм, як духовно-ідейний рух.

Український Націоналізм, що виріс з глибин душі Української Нації та зросі і оформився в боротьбі — є не тільки національно-політичним переворотом, але й духовно-ідейним переломом і глибиною цілковитою зміною в площині духа, почувань, змагань, ідей і в цілому суспільно-політичному житті Української Нації. Він глибоко коріниться в психіці Нації та є її вірним відзеркаленням. Націоналізм це не тільки боротьба за політичну владу нації, але духовно-ідейне змагання до відбудови й перебудови та розвитку нації на всіх ділянках і до знищення всіх чинників внутрі й на вні, що паразитують і розкладають її організм і волю, її характер, її духове й суспільне життя. Бо нація, це не лише політичний організм, але жива, велика духовно-ідейна спільнота всіх поколінь і сполука всіх творчих сил, яка формується й гартується на протязі цілої історії в огні боротьби й сильних потрясень. І саме ідео-моральні звязки, суспільні інстинкти (гони), духовно-волеві енергії, спільні почування, хотіння, змагання, ідеї творять зміст, основу нації. Тому націоналізм змагає до розбудження змінення й посилення тих духовно-волевих енергій та духовно-ідейних сил і до переформування їх на нових основах.

Всеобіймаючість націоналізму.

Націоналізм є найглибшим схопленням і наймогутнішим виразом духа, волі, ідеї та чину Нації, що проявляється не тільки в політичній діяльності, але також у площині духа й ідеї, в мистецтві, літературі, науці, філософії, в моральному й релігійному житті, в вихованні.

На всьому кладе націоналізм нестерпливу печать свого могутчого Духа, своєї Ідеї. Всі підсвідомі, стихійні хотіння, думки, пойняття й проблеми, ціла історія, ціле життя Української Нації знайшли свій найкращий вислів, засування й розвязку в націоналізмі. Новітній Український Націоналізм — це духове й ідейне відродження Нації, а не тільки організація національної політики.

Націоналізм, як національно-політичний рух.

Націоналізм під оглядом політичним це непереможний, свідомий винні волі нації до влади й зусильна, постійна боротьба щої нації за повну, необмежену владу й організація, скріплення й поширення тієї влади. Націоналізм хоче вивести Націю на великий, вільний, могучий шлях іласного державного життя. Націоналізм змагає до побідної, негайній розвязки засадничого питання влади: ідея національності й ідея державності.

Воля Нації та її добро — це для націоналізму найвищий закон. Він хоче бачити Націю здоровою, сильною, могучою під кожним огляdom: моральним, політичним, господарським, соціальним і культурним.

При тім у своїм діянні держиться націоналізм твердої засади Катона, Ганнібала, Гарібальді, Бісмарка та Хмельницького. Націоналізм змагає до того, щоби знову піднялися державницькі побідні пропори, щоби тризуб Володимира Великого заснів у блеску слави, сили й велич над Золотоверхим Київом. Щоби знову блиснув сталевий перетяглений меч Святослава Завойовника й Романа Мстиславича, щоби звидай над Царгородом переможно щит київських володарів і щоби на широких степах і по Чорнім морі знову загреміла давня козацька слава і сила.

А. Бора:

Соціальне положення української молоді.

слова Великого Шевченка:

... „Ви любите на... шкуру... та її лупите по закону!“

І мимоволі пригадуються нам

... „Ви любите на... шкуру... та її лупите по закону!“

перед роками вигодували наші таки українські селяни... Так, які

І далі, коли український робітник пухне з голоду, бо не має праці, в той час на Закарпатті вже двадцять літ проходяться чеські спеціалісти, вимірюючи залізничний шлях з Ужгороду до Хуста й може коли б його так Бог створив, як і цей світ, то певно вже був би готовий. Тепер має вийти в життя „перший етап“ автономії т.зв. „найширшої“ карикатуризованої й згідно з тим має бути відкрита дирекція залізничних доріг в Ужгороді. Але чсл. парламент дуже ломить собі голову про нерентабельність, мовляв, мало залізничних доріг. Так. А українці мають ждати поки народиться їх більше?

Далі! В Солотвинських копальннях працюють виключно неукраїнці, а українська сіль по 50 вагонів денно відвозиться до Оломовця й чехам та жидам платити за неї українські селяни мозолистий гріш, а не українцям. Коли чеська ф-ма Батя має майже в кожному селі свої крамниці й коли українське населення Закарпаття купує виключно її виробки, тоді продавачі тих крамниць в на 100% неукраїнці. Треба вимагати від Баті, щоби в його крамницях в українських селах продавачами були українки й українці, домагатися також, щоби Батя приймав нашу молодь на працю до своїх робітень. Одночасово треба організовувати українську ремісничу й фабричну виробу взуття й купувати його тільки від українських виробців. Тоді й Батя вивісить українські реклами й прийматиме українську молодь до праці й за продавачів, щоби тим заохотити українців купувати його виробки. Всі українці повинні подавати всі свої замовлення до всіх фірм і фабрик тільки українською мовою, тим добемося, що кожна більша фірма буде примушена взяти собі українську працівну силу. Наші абсолвенти торговельних шкіл повинні бомбардувати своїми заявами про місця всі більші фірми й фабрики, яких продукти споживає українське населення.

Накінець про українську студентську молодь деякілька слів. У нас кожен учитель — чи то гімназист, чи академіст, чи інженер — всі педагоги-професіоналісти. І хоч відчувається великий недостаток високошкільної інтелігенції, то про те голос частини молоді став голосом у пустині. В час, коли жиди, мадяри, московофіли численно йдуть на студії, бо мають великі допомогові фонди, то з української молоді найже ніхто, або дуже маленька жменька. Чому? Матеріальні обставини не дозволяють. А ті, що могли би, мають дуже малі амбіції й аспірації й перманентно стаються „педагогами“. Бачучи цю страшну для нас катастрофу, ми постійно будемо боротися за поліпшення соціального становища українського студентства. При тім потрібно, щоб і українська інтелігенція на Закарпатті зрозуміла вагу, яка давить ізлечі всіх нас, і власними силами допомогла своєму немаєтному студентству. Також не сміє ніхто з нас забувати про негайнє створення Українського університету в Ужгороді.

Ми всі в люди й хочемо жити по-людськи, а не по-рабськи. А людина, як казав Мерсіє, бельгійський кардинал, належить до ского народу й всі соціальні класи мають себе взаємно підтримувати в за-

ціональний солідарності. В кожнім українцеві є на серці бажання донести Українську Націю до могутності. А коли цього хочемо, то можемо поставити на певні ноги Українську Молодь!

Ю. Штєфанець:

Перший „вид“ автономії.

Стоймо лицем в лице перед подіями, що обергають сонливим та дрібним життям Закарпаття й надають йому, хоч частково й у небажаній формі, трохи рівномірності. Всюди йде запекла сварка про автономію, губернаторські права, приготування до „нового життя“ й т. і. З сторінок цікавої журналістики, а навіть від „некомпетентних чинників“ — дітей безперестанку рветися: „Автономія йде! Чому жби й не було такого зацікавлення. Бо ж Закарпаття не могло підготуватись, чи властиво не могли його підготувати за 19 літ, а тепер треба нам йти поспішним темпом!“

З нашого боку справа інакше стоять. Наші т. зв. передовики бояться „офензиви“ й, як голодний до хліба, — вони приліплюються до долями, до тих таки „гуманістів“, що їм кулаками погрожують. Майже вле зрозуміли автономію; не додали до першого „виду“ другий „вид“ — мобіль. Подивіться лише яким поспішним автомобілем урядує Шкільний Реферат: за 3 дні двічі переміщає учителя й без заяви, як що так наказано „агори“, бо з українцями їм не подорозі, тому треба мовляв українців зтероризувати-налякати. Не думайте, що переміщають тільки одного учителя. Запитайте У. Г. й дістанете цілу серію прикладів. Це все сталося до тепер! А дальше?

Як вже перший „вид“ успівниться, то наші українські школи будуть розділені на „русинські“ й „руски“. А де наші українські?

Петро Рушниця:

Наше шкільництво.

Середньошкільна українська молодь щоденно ступнево почував заневаги над собою в своїх українських школах. Придивившись ближче до доокілля, в якому наша молодь перебуває свій молодечий вік, побачимо, що воно є просто жахливе. Незначне число українських середніх шкіл (не говорю вже про український університет, що мав би бути в Ужгороді!) вясним доказом тенденції чеської політики. Українських гімназій всього на все є чотири на ціле Закарпаття, дві учительські семінарії чи три з пряшівською, дві торговельні школи й одна торговельна академія, що й має епітет „українська“. Ці українські школи повинні служити тільки українському населенню Закарпаття. Тисячі українських домагають до чеських урядів про відкриття української гімназії у Вел. Бичкові в тільки голосом в чеськословенській пустині.

В нашому житті знову минув поволі таємі 1936-37 шкір, як і попередній, а зачався вже в нас новий 1937-38 шкільний рік. Хоч українці видержали іспит визначно або похвално — скучено їх уступити свої місця в своїх українських школах чужим приблудам різним Струлям, Мошкам, Байлам, Шоніям й різної нації „за-

лініям". На двох віщаціло мені дістати від учня торговельної академії в Мукачеві таку записку, що достаточно може подати нам школу політику на українській Закарпатті... Як володіють українською мовою учні (жінки) торговельної академії, що зайняли місця кількох десятків українців, — покаже вам оцей зразок письма однієї з них: "Руска, давна літературніст, хоч роспoch-аласа давниною, церковнослов'янською, мовою, тому, що вті давні часи, цей мова була літературною, однак має всіобі йогато національних елементів".

Цей приклад дає вам правдивий образ „видержання іспиту“ з української мови чужинцями. В одному українському реченні учнини чужинка зробить понад 25 помилок. Коли б це був тільки один випадок, але таких Фельманових є в українській школі понад 40%, а до того стільки ж Сабових, Ердивих й ін. Це так в академії.

Приднамося в ту չемінарію, що мав також епітет „українська“. В цю школу приймають і 100% ідотів, коли вони... Ale зате сам Ексцеленція вимазув з списку прийнятих і тих небагатьох українських Іванів, що пробилися через іспитні барикади й заміняє їх чужинцями різними Шоннями фанчиківськими. Не дивно що з таких шкіл виходить самий „цвіт“ Закарпаття.

Ми, українська селянська й робітнича молодь, закликаємо всіх стати в ряди рука в руку на боєву лінію проти чеської шкільної бюрократії, що не зважає на наші домагання й остореження.

Хочемо бачити в школах лавах українських шкіл тільки своїх братів-українців.

СТУДЕНСЬКИЙ ВІСНИК

Союз Підкарпатських Українських Студентів в Празі.

11. жовтня відбулося виділове засідання Союзу. Рішено: вилати делегацію на Всепросвітянський зізд до Ужгороду, активно спричинитися до заложення Студ. допом. фонду ім. князя Корятовича й подалоджено деякі організаційні справи.

13. жовтня відбулися загальні збори Союзу в З. год. в „Модрій“ салі Академічного Дому, Praha III.

Філія Союзу П. У. С. у Братиславі.

З приливом нових студентів взялася Братиславська філія до підготовлювання своїх загальних зборів. Про її діяльність реферуватимуть братиславські делегати на зборах Союзу в Празі.

З життя інших студентських організацій.

Приготовляються до своїх загальних зборів: Товариство українських католицьких студентів у Празі й Братиславі, Академічний відділ

абстинентів у Празі й Братиславі, Клуб підкарп. українських Ольд-Скавтів у Празі.

РУХ МОЛОДІ

Пробоєвики — увага!

Наближаються слотяні дні і довгі вечери: час на читання й науку. Проглиблайте своє знання читанням добрих книжок. Обновіть рух у Гуртках „Пробоєм“. Сходіться на спільне читання газет, ступдуйте ідеологію українського націоналізму, ширіть його ідеї і закладайте нові гуртки „Пробоєм“. Нехай не будуть Вам на перешкоді всякі спекуляції „своїх“ і терористичні погрози й денунціації шовіністичного чеського „A-zet“-у. Ми провадимо легальну працю, за яку нас ніхто не може карати!

На кожму погрозу й донос таких шовіністичних „A-zet“-ів маємо відповісти заложенням нового гуртка „Пробоєм“. В єдності й організованості наша сила!

ХРОНІКА.

A-zet тероризує.

Чеський бульварний часопис A-zet накинувся скандальним способом на „Пробоєм“ і його видавців. Своїми терористичними погрозами й кликанням поліції та прокуратора сподівається шовіністичний A-zet відстрашити нас від праці для Українського Народу. Ми не бояємося погроз і доносу „A-zet“-у. Ми, українська молодь, як частина Українського Народу, провадимо легальну працю, боремося за свою національну й політичну свободу на підставі самовизначення й самооборони — принципів Т. Г. Масарика, що між іншим також проголосив, що: „Кожний народ мусить змагатися за самостійність. Нарід, що не хоче бути самостійним, не в народом. Значить політичну самостійність видобути, виборти, то є наше завдання!“ А на це природне право має право також Український Нарід!

Але з „A-zet“-ом полемізувати не будемо, бо то, як горохом об стіну кидати. Він все буде тероризувати, грозити й цікувати. Своїм нападом на „Пробоєм“ „A-zet“ знову тільки потвердив, що йому нема місця між українським населенням на Закарпатті. Смертельно грішний „A-zet“!

Як то пояснити?

До „Підкарпатської колеї“ в Празі прийнято на послуги чесок, а прохання українок відкіннуто. Протестуємо проти такого поступку прокураторії, на чолі якої є сен. Бачинський і пос. Ревай! Кличемо українське громадянство якнайгостріше осудити за це кураторію!

Союз переліканих Варшави й Москви.

Католицька Варшава й комуністична Москва спільно запротестували в Парижі проти участі українських студентів у спортивних змаганнях. До бесями перелікані вороги цим ще раз ствердили перед цим свого, що вони смертельно бояться Українського Народу!

Нова Кумедія.

Щоб привести до ще більшого хаосу українське шкільництво на Закарпатті чл. міністерства шкільництва приходить з новою кумедією: „родичівським плебісцитом”, що має вирішити якою мовою мають вчитися українські діти. Безперечно, це в на руку московсько-мадярським агентам, які, користуючись темнотою населення й неправильного розуміння слова „руссій”, затуманюють ще більше українське населення й приводять його до такого блуду, що самі українці відлюсиють протести проти своєї мови. Тому домагаємося, щоби школи уряди ясно вказували в своїх розпорядженнях, що слово „руссій” — це тільки як „великоруський, російський”.

А українським учителям звертаємо увагу, щоб перед „плебісцитом” добре пояснили селянам обидві назви й прочитали уривки як з московських, так і з українських підручників. Ми певні, що тоді наше селянство буде голосувати за українськими книжками.

Редакції Наук. Збір. „Просвіти“.

На нашу замітку в 7. ч. „Пробоєм”: „Панькевиччяда — хруніядा” відповіла нам в „Українськім Слові” ціла редакція Н. Зб. „Просвіти“.

Але відповідь та нас не переконує: 1. вістається фактом, що поширення вих місце від українських авторів, маємо докази; 2. що редакція нікому з українських авторів не відмовила, то ліпше сказати, що вона навмисне не запрошує, щоб давали свої праці до Збірника ті, хто над вивченням краю працюють (могли б назвати цілий ряд українських учених), натомісъ містить праці приятелів і чужомовні, а деякому таки й одмовила (можемо подати докази) 3. що списування Габріела почеськи з архівних зошитів, забирають місце, але зовсім не прислуговуються до авторитетності Збірників; 4. з вашої „заяви” виходить, що всяке писання, коли автор заплатить за місце (як Габріел!), буде поміщене в збірнику; 5. що редакція радо би передала редактування в інші руки, то треба пожаліти, що досі того не зробила; передати в кому, а такий стан речей, що з чотирьох редакторів фактично три ніякого відношення до редактування не мають, є надалі вже незносним; 6. знаємо, що два з них редакторів старші й перетяженні іншою працею, а третій з них свое редакторство може використати хіба на те, щоб пишучи нам відповідь, зайнятися негарним читанням у душах і зведенням порахунку з українським ученим, якого заслуги по вивченні краю кожна обективна людина не може не признати. Стачить нам його „Золотих скрипок” з оплівуванням української душі й участі його в редакції „Podkarpatorské Revue”, що стойть на позиції „третього напрялення” в нашім краю.

Несерйозність редакції „Учит. Голосу“.

Редакція У. Г. в 6. числі помістила статтю Ю. Качали, в якій автор допустився грубі образи українських студентів. В 7. числі „Пробоєм” ми домагалися від редакторів і автора, щоб публічно — перед громадським судом — подали докази правди своїх тверджень і закиду. Редакція У. Г. відговіла в 7-8 числі „Учит. Голосу” несерйозним способом: замість суттєвої відповіді, подає якісь — зовсім неправдиві — натяки особистого забарвлення.

Ми знову домагаємося від редакції У. Г. й автора статті, щоб подали докази правди своїх тверджень або відкликали цілу статтю, яка певно не принесла чести ані й авторові, а тим більше „Учительському Голосові”, який, думаємо, не є органом пана Ворона й Храпка, але є органом „Учительської Громади”!

Студенти.

Від редакції.

В 7. числі на адресі кожного читача „Пробоєм” було зазначено скільки винен до кінця 1937 р. Просимо всіх тих, що ще не вислали свою залеглість зробити так чимкоршче, щоб не здержувати видання „Пробоєм”. Зрозумійте, що екзистенція „Пробоєм” без передплат і пожертв на пресовий фонд своїх читачів неможлива. Віримо, що не бажаєте пошкодити видавництву й спричинюватися до неточного видавання „Пробоєм”.

Точність „Пробоєм” залежить від точної висилки Ваших передплат. Тому, ще нині зашліть свої залегlosti на чекове кошто: 201.699!

Листування.

Василь Сурмач — Ужгород: Проект гімнну пробоєвиків помістимо в слідуючому числі.

Д. К. Богдан: Вашу співпрацю витаемо й багато від неї сподіваємося. Приєднуйте нових передплатників, ширіть ідею „Пробоєм”!

М. Мигович — Росоші: „Пробоєм” будемо висилати Вам і далі за Вашу співпрацю, про яку Ви пишете нам у своїм листі!

М. Сільвашій — Канада: Привіт Вам за поширювання „Пробоєм”! Пошукайте в дальших місцевостях відповідних хлопців на заступників „Пробоєм”, що за Вашим прикладом і способом розширювали б „Пробоєм”, приєднували передплатників і збиралі на пресовий фонд!

„Добре знайомий”: Анонімних і непідписаніх статей не містимо. Не називаючи свого прізвища ви нам не довіряєте, то й ми вам, тим більше, не будемо довіряти!

Дописувачів просимо вчас надсилати актуальні статті й замітки!

Всі на пресовий фонд!

З браку місця, помістимо в слідуючому числі!

ЛІБ НМ. П. СІДОРЧУК
ПРОВЕРЕНЬ 1947

Кожний повинен запримінити
найбільший і найбільш поширений
ілюстрований український націо-
нальний щоденник

„НОВИЙ ЧАС“

Чвертьрічна передплата в щомісяч-
ним додатком „Історія Української
Культури“: 55 кч. Адреса: Львів,
вул. Костюшка ч. 1а.

Читайте!
Передплачуєте:
Журнали молодіжі:
„ДОРОГА“, Львів, Гродзіцьких ч. 1, III
Річна передплата 10—кч. (тижневик)
„АВАНГАРД“ Коломия, вул. Беднар-
ська 9а. Передплата 30—кч (тижневик)
„ГОЛОС“ Львів, Міцкевича 11, I
Річно 28—кч (тижневик)
„САМООСВІТНИК“ в прилогою „Де-
шева Книжка“, річно 33 кч. Львів
Гродзіцьких 1, III.

Передплачуєте „ВІСТНИК“ під редакцією Др. Д. Донцова

Передплата на „ВІСТНИК“ виносить річно 23 зл.,
піврічно 12 зл., платні а гори. Ціна окремої книжки 2·20 зл.

Передплачуєте, купуйте й кольпортуйте
Такі книжки книговірні „ВІСТНИКА“

М. Островерха: Мусоліні	1—	Д. Дондов: Патріотизм	1—
М. Макіявељ: Володар	2—	Д. Варняк: Таємниця організації	1·50
М. Антонович: Геррес	1—	Д. Донцов: Дурман соціалізму	1·50
Л. Мосенда: Штайн	1·50	М. Антонович: Маршал Вперед (Бліхер)	1·50
Д. Варнак: О' Коннель	1—	В. Темляк: Завдяння нового покоління	1—
В. Темляк: Богнистий Хрест (Полковник Ля Рок)	1·50		

видані в квартальному „ВІСТНИКУ“

Передплатники „ВІСТНИКА“ платять половину.

Передплата на чотири книжки річно зл. 4.

Адресувати: „ВІСТНИК“ Львів, Чарнецького 26.

OBSAH: Dr. S. Rosocha: Masaryk a studenstvo. — T. G. Masaryk: Slovo k
inteligenci. — E. Kuzmivna: Co čekame od všeobecnějšího sjezdu. — M. O.:
Nacionalismus a mládež. — A. Bora: Sociální postavení ukrajinské mládeži. — J.
Stefanec: První „pohled“ avtonomie. — P. Rušnycia: Naše školství. — Studentský
věstník. — Ruch mládeže. — Kronika. — Od redakce. — Dopisování.

ПРОБОЕМ

часопис підкарпатської молоді. —
Виходить 1-го кожного місяця. —
Редакція редакційний кружок. — Перед-
плата в ЧСР: річно 10—кч., ціна по-
одинокого числа 1—кч., за границею
річно 1 ам. долар. Число чекового конта
201.699.

Видавець: Єлизавета Кузьмівна, Пра-
га II, Сокольська 46. Відповідальний
редактор: Юрій Кене, Прага XIX., У
нової техніки 23.

Novinová sazba povolena řed. pošt. a tel.
pošt. úřad Praha II. Tiskárna František Loos, Praha XII., Americká 41.

Адреса: PROBOJEM, Praha IV., Lichtenštejnská 10.

PROBOJEM

časopis podkarpatské mládeže. — Vy-
chází 1. každého měsíce. — Rediguje
redakční kroužek. — Předplatné v ČSR:
na rok 10—kč., cena jednotlivého čísla
1—kč., do ciziny ročně 1 am. dolar. Číslo
šekového účtu 201.699.

Vydavatel: Alžběta Kuzmová, Praha II.,
Sokolská tř. 46. Odpovědný redaktor:
Jurij Konyň, Praha XIX., U nové tech-
niky čís. 23.

pošt. úřad Praha II. Tiskárna František Loos, Praha XII., Americká 41.

Red. „Svit dudy“
Lwów

0.